

Fariseeren

På leting etter hva en fariseer virkelig er

NATHANAEL HANAN

Innhold

Innhold	2
1 De utskilte	3
2 Utskilt for Gud	5
3 Hjertet Gud allerede hadde navngitt	6
4 Ordets voktere	9
5 Hvordan de kom til makten	11
6 Hvem de utga seg for å være	13
7 Hva de faktisk gjorde	15
8 Hva som drev dem: Ordet, pengene, æren	17
9 Hvem er deres gud?	19
10 Hvordan de kom på avveier	21
11 Hva de gjorde med Åndens gaver	23
12 Hvorfor de forkastet ham — enda de så miraklene	25
13 Hvordan de angrep de trofaste og Herren	27
14 Masken: hvem de var i virkeligheten	29
15 Hvor veien ender	31
16 Fariseeren som ble født på ny	33
17 Den samme surdeigen i dag	35
18 Fariseeren i speilet	38

Kapittel 1

De utskilte

Begynn med ordet. «Fariseer» er et navn, og navnet sier allerede det meste av det denne boken skal vise.

Ordet vi får inn i de norske biblene som *fariseer*, kommer fra det greske pharisaïos Φαρισαῖος^{G5330}. Ordbøkene oversetter det med: *en separatist*, en som er *utelukkende opptatt av det religiøse*, en mann av jødisk opprinnelse. Men det greske er et lånt ord. Under det ligger en hebraisk rot, og de som skrev evangeliene, kjente den godt. Navnet bygger på verbet parash פָּרַשׁ^{H6567} — *å skille, å gjøre tydelig, å kunngjøre*.

I bunnen er altså en fariseer *en utskilt* — en mann som er satt til side, merket, annerledes enn folk flest. Og i seg selv er det ikke noe galt i det. Å være utskilt til hellighet er egentlig en ære, som vi skal se. Fariseerens tragedie er dog ikke at han var utskilt. Det er hva utskillelsen ble gjort til.

For den samme roten har et annet ansikt. Ved siden av *å skille* og *å kunngjøre* kan det også bety *å såre, å gjennombore, å hugge*. Salomos ordspråk bruker nettopp den:

Ordspråkene 23:32, NB2026 · Til sist biter den som en slange, og den stikker som en hoggorm.

Ordet som her er oversatt med «hugger», er parash. Én rot, to ansikter: *å sette til side* og *å hugge*. Hold dem sammen, for hele historien om fariseeren ligger i rommet mellom dem — et folk satt til side for å forkynne den levende Gud, som endte med å hugge de troende som en huggorm. Og da Jesus til slutt felte dommen over dem, grep han — enten de skjønte det eller ikke — til navnets betydning profetisk:

Matteus 23:33, NB2026 · Slanger, ormeyngel! Hvordan kan dere unnslippe helvetes dom?

De utskilte var blitt huggende slanger og roten av ordet bar det med stolthet, med arroganse.

Der er et annet ord vi også må ha med oss fra starten av og det er ordet Jesus brukte for å avsløre dem: *hykler*, det greske hypokritēs ὑποκριτής^{G5273}. På vanlig gresk betydde det ikke først og fremst en løgner. Det betydde *en skuespiller* — han som står på scenen

og spiller en rolle bak en maske, og sier replikker som ikke er hans egne. Husk det bildet. Fariseeren er til sjuende og sist en utskilt mann som spiller en hellig rolle for et publikum av mennesker, mens hjertet bak masken er et helt annet sted.

Et ord, som betyr *satt til side* og *å hugge*; en som lever ut en rolle. Men ingen blir født som slange eller begynner som skuespiller fra mors mage av. Hugget var en slutt, ikke starten. For å forstå hvordan det kunne gå så langt, må vi tilbake — bak sekten, bak navnet, til den dagen Gud skilte ut et folk for seg selv.

Kapittel 2

Utskilt for Gud

Tanken om et separert folk er ikke noe fariseerne selv fant på. Det var Guds plan.

Da Herren førte Israel ut av Egypt, var det mer enn «operasjon dagsverk». Han skilte dem ut, trakk en grense rundt dem og kalte alt innenfor for sitt eget. Budet som samler det hele, står i Tredje Mosebok:

Tredje Mosebok 20:26, NB2026 · Dere skal være hellige for meg, for jeg, Herren, er hellig, og jeg har skilt dere ut fra folkene for at dere skal være mine.

Les verset langsomt, for enhver senere forvrengning er en forvrengning av nettopp dette. Legg først merke til at utskillelsen er reell og befalt. Gud skilte virkelig Israel ut fra folkene – annen mat, andre dager, annen gudsyndyrkelse, andre liv. Å være hellig betyr per definisjon å være satt til side. Det er ingenting å unnskyldes.

Men legg så merke til *retningen* og *hensikten* med utskillelsen, for her ligger nøkkelen til alt: de ble skilt *fra* folkene, men de ble skilt *til* Herren – «for at dere skal høre meg til». Grensen var aldri poenget. Poenget var å høre Gud til. Utskillelsen var et gjerde, og på den andre siden av gjerdet sto en Person. Å bli satt til side betydde å bli satt til side *for ham* – nær ham, som hans skatt, hans egen.

Allerede her ser vi konturene av sykdommen som skulle komme, selv om den ennå ikke hadde brutt ut. Et menneske kan passe nøye på et gjerde og helt glemme ham som gjerdet ble satt opp for. Han kan komme til å elske selve grensen. Han kan begynne å måle sin egen hellighet etter hvor langt han står fra andre, i stedet for hvor nær han står Gud. Han kan gjøre en gave – *du er min* – om til et skryt – *jeg er ikke som de andre*. Når det skjer, surner utskillelsen. Den samme muren som skulle verne nærheten til Gud, blir et monument over avstanden til mennesker.

Det er nettopp denne veien fariseeren kom til å gå. Han arvet et sant og hellig kall, og holdt fast på det lenge etter at han hadde mistet det i hjertet. Han vokter gjerdet og mistet Faderen.

Og dette gjetter vi oss ikke til, og vi leser heller ikke Det nye testamentet inn i Det gamle. For lenge før noen bar navnet *fariseer*, så Israels profeter nøyaktig denne forferdelsen utspille seg rett foran øynene sine – og Gud satte ord på hva det var.

Kapittel 3

Hjertet Gud allerede hadde navngitt

Fariseeren er eldre enn fariseerne. Sekten har en dato; hjertet har ingen. Århundrer før navnet dukker opp, beskriver profetene allerede mannen presist – ytre gudsdyrkelse spent stramt over et tomt hjerte – og Gud feller allerede sin dom over det.

Hør Jesaja. Herren ser et folk som fyller forgårdene hans, med lepper i bevegelse og løftede hender, og sier:

Jesaja 29:13, NB2026 · Og Herren sa: Fordi dette folket trer nær med sin munn og ærer meg med sine lepper, men holder hjertet deres langt borte fra meg, og deres frykt for meg er et menneskebud som de har lært.

Leppene er nær, hjertet er langt borte, og gudsfrykten er lært av menneskelige regler. Slik er fariseeren, malt rett fra livet. Og det er ingen tilfeldighet at da Herren Jesus til slutt konfronterte fariseerne med tradisjonene deres, kom han ikke med noen ny anklage. Han leste opp tiltalen deres rett fra dette avsnittet hos Jesaja:

Markus 7:6, NB2026 · Men han svarte og sa til dem: «Rett profeterte Jesaja om dere hyklere, slik det står skrevet: Dette folket ærer meg med leppene, men deres hjerte er langt borte fra meg.»

Jesaja går enda lenger og setter ord på det separatisten skryter av:

Jesaja 65:5, NB2026 · De som sier: «Hold deg unna, kom meg ikke nær, for jeg er hellig for deg!» Disse er røyk i min nese, en ild som brenner hele dagen.

«Jeg er helligere enn deg.» Der har du det, nakent og tydelig, generasjoner før sekten ble født – utskillelse vridt til forakt, hellighet gjort om til et gjerde mot andre mennesker. Og Guds svar er ikke beundring, men avsky: *en røyk i nesen min*. Selve fromheten mannen er stolt av, er det Gud ikke holder ut å lukte.

Hva ville Gud da ha i stedet? Profetene legger ikke skjul på det. De sier det igjen og igjen, som et fast refreng: han ville ha hjertet, og hjertet viser seg i barmhjertighet og lydighet, ikke i mengden av religiøse ritualer.

1 Samuelsbok 15:22, NB2026 · Da sa Samuel: «Har Herren vel behag i brennoffer og slaktoffer like mye som i å lyde Herrens røst? Se, å lyde er bedre enn slaktoffer, å lytte er bedre enn fett av værer.»

Hosea 6:6, NB2026 · For jeg har behag i miskunn og ikke i slaktoffer, og i kunnskap om Gud mer enn brennoffer.

Mika 6:8, NB2026 · Han har sagt deg, menneske, hva som er godt. Og hva krever Herren av deg? Intet annet enn å gjøre rett, elske miskunn og vandre ydmykt med din Gud.

Hoseas ord – *jeg vil ha kjærlighet, ikke slaktoffer* – skulle Herren Jesus en dag slynge to ganger i ansiktet på fariseerne. Til dem som klandret ham for å spise med syndere, sa han: «Gå og lær hva dette betyr: Jeg vil ha barmhjertighet, ikke offer. For jeg er ikke kommet for å kalle rettferdige, men syndere» (Matteus 9:13); og til dem som klandret disiplene hans for å plukke korn på sabbaten: «Hadde dere visst hva dette betyr: Jeg vil ha barmhjertighet, ikke offer, så hadde dere ikke fordømt de uskyldige» (Matteus 12:7). De hadde snudd alt på hodet: nøye ved alteret, nådeløse ved porten. Og Jesaja hadde allerede sagt dem hva Gud mener om gudsdyrkelse som bæres fram av urene hjerter:

Jesaja 1:15-17, NB2026 · Og når dere brer ut hendene deres, skjuler jeg mine øyne for dere. Selv om dere ber mange bønner, hører jeg ikke. Hendene deres er fulle av blod. Tvertt dere, rens dere! Fjern deres onde gjerninger fra mine øyne; hold opp med å gjøre ondt! Lær å gjøre det gode, søk rettferdighet, vis volds mannen på rett vei, skaff den farløse rett, før enkens sak.

Diagnosen er den samme i alle tider, for Herren måler etter noe mennesket ikke kan se:

1 Samuelsbok 16:7, NB2026 · Men Herren sa til Samuel: «Se ikke på hans utseende eller på hans høye vekst, for jeg har forkastet ham. For det er ikke slik som mennesket ser; mennesket ser på det som er for øynene, men Herren ser på hjertet.»

Og Ordspråkene setter navn på typen så presist at det kunne stått som et portrett av fariseeren selv:

Ordspråkene 30:12, NB2026 · En slekt som er ren i sine egne øyne, men som ikke er vasket ren for sitt eget skarn.

Rene i egne øyne, men ikke vasket. Husk den linjen; vi skal møte den igjen ved et middagsbord, hos en mann som heter Simon, og i Herrens ord om et beger som er skuret på utsiden, men skittent på innsiden.

Jordsmonnet var altså gammelt. Da navnet *fariseer* til slutt vokste opp av jorden, skjedde det i jord som Gud allerede hadde fordømt tusen år tidligere. Men det skjedde i et bestemt øyeblikk, som svar på et bestemt sår – og det øyeblikket skal vi nå se nærmere på.

Kapittel 4

Ordets voktere

Navnet ble født i asken fra Babylon.

Da Jerusalem falt og tempelet brant, mistet Israel nesten alt som hadde gjort dem til et folk – landet, kongen, alteret, den hellige byen. I fangenskapet satt de igjen med én ting: Guds ord, Moseloven, nedskrevet. Og et folk som har mistet alt annet enn Guds ord, holder desto fastere på det.

Da de bortførte vendte hjem, steg en ny type mann fram. Ikke presten ved alteret, ikke kongen på tronen, men den *skriftlærde* over bokrullen – mannen som hadde hele sitt kall i å kjenne, avskrive, vokte og forklare loven. Esra var den første og største av dem. Og den dagen loven ble lest høyt for det gjenreiste folket, forteller Nehemja hvordan det gikk til:

Nehemias 8:8, NB2026 · Og de leste opp fra boken, fra Guds lov, tydelig, og ga meningen, så de forsto det som ble lest.

Måten det ble gjort på – at de «forklarte» loven tydelig – er verdt å stanse ved. På hebraisk er ordet bak vår rot igjen: *parash*, den samme roten som ligger under navnet *farsiseer* – å *skille ut*, å *gjøre tydelig*, å *kunngjøre klart*. Det er et sjeldent ord; det står bare fem steder i hele den hebraiske skriften, og to av dem bærer nettopp de to ansiktene vi følger – her betyr det å forklare noe tydelig, og i Salomos ordspråk å hugge som en huggorm (Salomos ordspråk 23:32). Motsetningen ligger innebygd i selve ordets sjeldenhet. Levitene drev med *parash* den dagen: de skilte ut meningen i Skriften så folket kunne forstå og lyde. Det var et godt og vakkert arbeid, det helligste arbeidet som finnes. Og hele den senere bevegelsen av *de utskilte* vokste rett ut av det – den omhyggelige utskillelsen av lovens mening, den jernfaste beslutningen om at eksilets katastrofe aldri måtte skje igjen, at Israel denne gangen skulle holde budene til siste bokstav.

For å være helt sikre gjorde vokterne noe som virket fornuftig. Rundt Guds bud bygde de et gjerde av egne bud – ekstra regler, gjerder satt et godt stykke bak selve streken, så et menneske ville bli stoppet lenge før han nådde fram til den virkelige overtredelsen. Vask deg på denne måten; gå ikke lenger enn dette; gi tiende selv av urtene i hagen. Hensikten var ærbødig: å ære loven ved å verne den på alle kanter.

Men her er det stille vendepunktet i hele tragedien. Et gjerde bygd for å beskytte ordet kan med tiden bli æret høyere enn ordet selv. Vokteren som er satt over skatten, kan

begynne å opptre som om han selv er skatten. Mennene som skilte ut meningen i Skriften, ble til slutt et folk som var skilt ut ved sine egne tillegg til den – og tilleggene vokste, slekt etter slekt, helt til de, slik Herren en dag skulle si dem rett i ansiktet, satte Guds ord ut av kraft gjennom tradisjonen sin.

Mellom Nehemjas dager og evangeliene ligger nesten fire hundre år, og midt i dem kom ilden som smidde sekten. Utenfor kanon, i Makkabeerbøkene og hos Josefus, kan vi se det skje. Da den greske tyrannen Antiokos Epifanes satte seg fore å utslette Israels tro fra jorden – ved å vanhellige tempelet, forby Skriftene, tvinge folket til å spise urent og bryte pakten under dødsstraff – sto det fram en flokk fromme menn som kildene kaller *hasidim*, *assideerne*, «de fromme»: menn som frivillig hadde viet seg til loven, og som heller ville dø enn å gjøre seg urene. De var de mest aktive støttespillerne til Judas Makkabeus i krigen for religionsfrihet, og begynnelsen deres var, som en gammel kilde treffende sier, patriotisme og troskap mot pakten. Så langt er det en edel historie, og vi bør ære den som nettopp det.

Men da krigen var vunnet og seierherrene – Makkabeernes eget hus, hasmoneerne – grep både tronen og yppersteprestembetet og begynte å forhandle med det hedenske Roma for egen vinning, vek de fromme tilbake. For dem var selve tanken på forbund med hedningene et svik mot Gud; de var blitt *utskilt* for ham, og utskillelse ble nå deres banner. Omtrent på denne tiden merker historikerne et navneskifte: *hasidim*, de hellige, ble til *perushim*, fariseerne – «separatister» i stedet for «hellige». Det første tydelige glimtet av dem som parti er stygt – en fariseer ved navn Eleasar krever offentlig at herskeren Johannes Hyrkanos skal gå av som yppersteprest, med en fornærmelse mot moren hans – og fra den fornærmelsen gikk bruddet over i åpent fiendskap. En bevegelse født av troskap mot pakten hadde stivnet til et parti definert av hva – og hvem – det holdt seg atskilt fra. Til slutt skulle det prege folkets sjel så fullstendig at en historiker kan sammenfatte hele tidsalderen i fire ord: jødedommen ble fariseisme.

Og vokterrollen ga dem noe mer, noe de kanskje aldri hadde søkt. Å ha nøkkelen til Skriftene, blant et folk hvis hele liv *var* Skriftene, er å ha makt. Og til det – til hvordan ordets voktere ble folkets herskere – vender vi oss nå.

Kapittel 5

Hvordan de kom til makten

Hvordan kommer et religiøst parti til makten? Ikke med hærer, i dette tilfellet. Fariseerne kom til makten slik lærere gjør: ved å sitte med det ene alle andre trenger, men ikke får tak i uten dem.

De satt med Skriften. I et folk der hele identiteten var Guds lov, hadde de som kunne lese, tolke og anvende loven, nøkkelen til folkets samvittighet. Herren satte ord på det:

Lukas 11:52, NB2026 · Ve dere, lovkyndige! For dere har tatt bort kunnskapens nøkkel. Selv gikk dere ikke inn, og dem som var på vei inn, hindret dere.

Kunnskapens nøkkel. Den som har nøkkelen, styrer døren. Da evangeliene ble skrevet, hadde de skriftlærde og fariseerne inntatt denne plassen så grundig at Herren kunne omtale det som et etablert faktum:

Matteus 23:2, NB2026 · og sa: «På Mose stol sitter de skriftlærde og fariseerne.

Å sitte på Moses' stol var å gjøre krav på myndighet til å avgjøre hva Guds lov betydde for hver side av dagliglivet. De var blitt voktere av den rette lære – mennene hvis godkjenning avgjorde hvem som var innenfor troen, og hvem som ble støtt ut. Du kan høre den selvfølgelig autoriteten dryppe av deres egne ord da tempelvaktene kom tilbake uten å ha pågrepet Jesus:

Johannes 7:48, NB2026 · Har vel noen av rådsherrene trodd på ham, eller noen av fariseerne?

Som for å si: *Vi er målestokken for sannhet; har ikke vi godkjent det, er det ikke verdt å tro på.*

De hadde også et fryktelig maktmiddel: synagogen. Å tilhøre Israel var å tilhøre synagogen, og lederne kunne sette en mann *ut*. Ekskommunikasjon var ikke bare en ulempe; det var sosial og religiøs død – en mann avskåret fra sitt folk, sin gudstjeneste og ofte sitt levebrød. Johannes lar oss kjenne frykten dette skapte, først hos foreldrene til den blindfødte mannen Jesus hadde helbredet:

Johannes 9:22, NB2026 · Dette sa foreldrene hans fordi de fryktet jødene; for jødene hadde allerede blitt enige om at dersom noen bekjente ham som Kristus, skulle han utstøtes av synagogen.

– og deretter til og med hos rådsherrer som i hemmelighet trodde:

Johannes 12:42, NB2026 · Likevel var det mange, selv blant rådsherrene, som trodde på ham, men på grunn av fariseerne bekjente de det ikke, for at de ikke skulle bli utstøtt av synagogen.

Dette er makt i sin reneste form: når voksne menn som tror på sannheten, ikke tør å si det av frykt for deg. De satt også i rådet, det store Sanhedrin – deriblant Gamaliel, en mann «høyt aktet av hele folket» (Apg 5:34), og senere Saulus fra Tarsus, som en dag skulle rope ut i det samme rådet: «Jeg er fariseer, sønn av fariseere» (Apg 23:6). Ryktet deres for streng, kostbar fromhet hadde vunnet dem tilliten hos vanlige folk, og den tilliten var selve grunnen de sto på.

Historikerne lar oss måle den innflytelsen. Josefus – selv fariseer – forteller at de hadde vunnet folket så fullstendig at alt de sa mot en konge eller en yppersteprest, straks ble trodd, mens saddukeerne bare nådde de rike. Det gjorde dem til en makt ingen hersker trygt kunne overse. Da dronning Salome Alexandra kom til tronen, styrte hun i praksis ved å legge seg helt i hendene deres; partiet som hadde veket tilbake for hasmoneernes verdslighet, forvaltet nå hasmoneernes makt. Da evangeliene åpner, trengte de ikke lenger en egen krone. De hadde noe fastere enn en trone – vanlige folks samvittighet – og fra den plassen kunne de velsigne et menneske eller knuse det.

Legg merke til hva makten deres var bygd av. Den var bygd av Guds ord. De steg fordi de var Skriftens voktere; folket æret dem som de mest trofaste forvalterne av den hellige loven. Myndigheten var i utgangspunktet et forvalteroppdrag – betrodd dem på vegne av folket, under Gud. Hele spørsmålet i denne boken er hva de gjorde med den. For makt som begynner som forvaltning av Ordet, kan i det stille bli til en eiendom som må forsvares for enhver pris – til slutt til og med mot Ordet som ble menneske.

Men før vi følger det fallet, la oss være rettferdige og presise om hvem disse mennene hevdet å være – og hvem de, på sitt beste, faktisk var.

Kapittel 6

Hvem de utga seg for å være

La oss gi fariseeren den anerkjennelsen han fortjener, fullt ut og uten forbehold. Skal vi forstå ham – og enda vanskeligere: finne ham i oss selv – må vi først avvise karikaturen. Dette var ikke late menn, ikke spottere og ikke åpenbare syndere. De var de mest oppriktige, mest lovydige og mest respekterte religiøse mennene i Israel. Det er selve poenget. Advarselen mot fariseeren er ikke en advarsel mot de åpenlyst onde. Det er en advarsel mot de fromme.

Hør hvordan Paulus, som selv hadde vært en av dem, beskrev livet – under ed, foran en konge:

Apostelgjerningene 26:5, NB2026 · De har kjent meg fra først av, om de bare vil vitne om det, at jeg levde som fariseer etter den strengeste retningen i vår gudsdyrkelse.

Den *strengeste* – den mest kompromissløse, den mest krevende – retningen i hele religionen. De holdt seg til en standard langt over den jevne mann. De fastet ikke bare den ene påbudte dagen i året, men to ganger i uken. De ga tiende ikke bare av inntekten, men av selve urtene i kjøkkenhagen:

Matteus 23:23, NB2026 · Ve dere, skriftlærde og fariseere, dere hyklere! For dere gir tiende av mynte og dill og karve, men har forsømt det som veier tyngre i loven: rett, barmhjertighet og troskap. Dette burde dere gjøre, og ikke la det andre være ugjort.

Hør den siste linjen nøye, for vi får bruk for den igjen: *Dette burde dere ha gjort*. Herren håner ikke tienden av urter. Han sier rett ut at de burde ha gjort det. Feilen lå aldri i å gjøre de små tingene; den lå i å la de store tingene ligge mens de små ble polert.

Og i ett stort spørsmål hadde fariseerne rett – strålende rett – mot sine motstandere. Saddukeerne, det prestelige aristokratiet, benektet oppstandelsen, benektet engler, benektet ånden. Fariseerne sto fast:

Apostelgjerningene 23:8, NB2026 · For saddukeerne sier at det ikke er noen oppstandelse, heller ikke noen engel eller ånd; men fariseerne bekjenner begge deler.

De trodde på en kommende Messias. De trodde at de døde skulle stå opp. De trodde at Gud ville dømme verden og lønne hvert menneske. I alt dette bekjente de sannheten, og Paulus kunne stå i deres egen rettssal og si det uten å rødme: «det er på grunn av håpet om de dødes oppstandelse jeg står for retten» (Apg 23:6).

Dette er hvem de hevdet å være, og ikke uten grunn: sannhetens voktere, Israels lærere, folkets veiledere mot Gud. Paulus maler selvportrettet av en slik mann, og han kjenner hver eneste linje av det fra innsiden:

Romerne 2:17-20, NB2026 · Se, du kalles jøde og støtter deg til loven og roser deg av Gud. og du kjenner hans vilje og skjelner hva som er best, idet du blir undervist ut fra loven. og du er overbevist om at du selv er en veiviser for blinde, et lys for dem som er i mørke. en oppdrager for dårer, en lærer for umyndige, da du har formen av kunnskapen og sannheten i loven.

En veiviser for blinde. Et lys for dem i mørket. En lærer for de uforstandige. De hadde en iver for Gud som få kunne måle seg med, og Paulus innrømmer det uten forbehold: «de har en brennende iver for Gud» (Rom 10:2). Herren selv kunne peke folkemengden mot Moses' stol som disse mennene satt på, og si: «alt det de sier dere skal holde, det skal dere holde og gjøre» (Matt 23:3).

Selvbildet sto altså høyt, og mye av det var sant. Her var oppriktig gudsfrykt, sunn lære om oppstandelsen, møysommelig lydighet og en ekte, brennende iver. Og nettopp derfor er det som følger så forferdelig, og så ransakende for ethvert religiøst hjerte. For nå må vi legge selvbildet ved siden av fasiten og stille det enkle, nådeløse spørsmålet: med alt dette – hva *gjorde* disse mennene egentlig?

Kapittel 7

Hva de faktisk gjorde

Sammenlign de store ordene med virkeligheten, og det første som slår deg, er ikke grusomhet. Det er *reaksjonen*. Hver gang barmhjertigheten var i sving, murret fariseerne.

Da syndere trengte seg sammen for å høre Jesus, var dette svaret fra landets mest religiøse menn:

Lukas 15:1-2, NB2026 · Men alle tollerne og synderne nærmet seg ham for å høre ham. Og fariseerne og de skriftlærde murret og sa: «Denne tar imot syndere og spiser med dem.»

Les det en gang til. De bortkomne er på vei hjem, og Guds voktere klager. Det som burde fått himmelen til å juble, fikk dem til å murre. Denne ene refleksbevegelsen – irritasjon over at feil folk fikk nåde – går som en rød tråd gjennom alt de gjorde.

De gjorde til og med sabbaten til et våpen. Dagen Gud ga for hvile og barmhjertighet, ble i deres hender en felle for den barmhjertige. Da en mann med en visnet hånd sto i synagogen, så de ikke på mannen; de så på Jesus «om han ville helbrede ham på sabbaten, så de kunne anklage ham» (Mark 3:2). En synagogeforstander ble forarget over at en krøket kvinne ble rettet ut på sabbaten, og Herren svarte ham med ett ord: *hykler* (Luk 13:15). De «kom og krevde, for å sette ham på prøve, at han skulle vise dem et tegn fra himmelen» (Matt 16:1) – mens selve himmelen sto rett foran dem. Igjen og igjen satte de sine egne tradisjoner over Guds klare bud. Her er det tydeligste eksempelet, med Herrens egne ord:

Markus 7:9-13, NB2026 · Og han sa til dem: «Fint setter dere Guds bud til side for å holde deres overlevering.» For Moses sa: «Hedre din far og din mor», og: «Den som forbanner far eller mor, skal dø.» Men dere sier: Om et menneske sier til sin far eller mor: «Det du skulle hatt til hjelp av meg, er korban», som er en gave, da lar dere ham ikke lenger gjøre noe for sin far eller sin mor. Slik opphever dere Guds ord ved overleveringen deres, som dere har overlevert. Og mange lignende ting gjør dere.

Se nøye på hva de hadde bygget opp. En mann kunne nekte å hjelpe sine egne gamle foreldre ved å erklære pengene for «korban», innviet til Gud – og tradisjonen deres kalte

ham hellig for det, mens det femte bud lå knust i støvet. Gjerdet hadde spist opp åkeren. Ordets voktere hadde funnet en måte å holde reglene på samtidig som de brøt budet, og følte seg rettfærdige mens de gjorde det. Det ligger en bitter ironi i selve ordet de valgte: *korban* gjengir det hebraiske qorbān קָרְבָּן^{H7133}, en gave som blir *brakt nær* alteret, og som stammer fra roten qārav קָרַב^{H7126}, *å nærme seg, å tre frem for* Gud. Det ene ordet for å nærme seg Gud var blitt gjort til et redskap for å holde en far og mor på avstand.

Og tyngden av religionen deres falt alltid på andre:

Matteus 23:4-7, NB2026 · For de binder tunge byrder som er vanskelige å bære, og legger dem på menneskenes skuldre, men selv vil de ikke røre dem med sin finger. Men alle sine gjerninger gjør de for å bli sett av menneskerne. De gjør bønneremmene sine brede og duskene på klærne sine store. De elsker hedersplassen ved måltidene og de fremste setene i synagogene. og hilsenene på torgene og å kalles rabbi, rabbi av menneskene.

Der har du hele mennesket i fem vers. Bører for andre, ingen for seg selv. Gjerninger gjort «for å bli sett av mennesker» (Matt 6:2, 5, 16). Kapper ble gjort brede, bønnereimer forstørret, de beste plassene ettertraktet, offentlige hilsener nytt, tittelen *rabbi* elsket. Almissene deres ble kunngjort med trompet, bønnene deres bedt stående på gatehjørnene, fasten deres vist fram på forvridde ansikter. Hver eneste fromme handling hadde i stillhet snudd seg for å møte publikum.

Og forholdet var monstrøst. De ville reise verden rundt for å vinne én eneste tilhenger, og krevde en lang reise for en tiendedel av krydderet, mens rettferdighet og barmhjertighet ble tråkket ned hjemme:

Matteus 23:15, NB2026 · Ve dere, skriftlærde og fariseere, dere hyklere! For dere farer over hav og land for å vinne en eneste proselytt, og når han er blitt det, gjør dere ham til et helvetes barn, dobbelt så ille som dere selv.

Matteus 23:24, NB2026 · Blinde veiledere, som siler ut myggen, men sluker kamelen!

Dette var fasiten. Ikke handlingene til likegyldige menn, men handlingene til grundige menn hvis grundighet utelukkende hadde rettet seg mot overflaten. Det tvinger fram spørsmålet som neste kapittel må besvare: hvis slik hengivenhet kunne surne til dette, hva var det som egentlig *drev* dem? Hva var det disse mennene faktisk elsket?

Kapittel 8

Hva som drev dem: Ordet, pengene, æren

Hva drev fariseeren – Guds ord eller kjærligheten til penger? Det ærlige svaret er: begge deler, men i en bestemt rekkefølge. Det begynte med ordet, og det endte med pengene og æren som ordet kunne kjøpe. Dette forfallet er selve hemmeligheten bak hele sekten.

Det begynte godt. Ingen kan lese historien og benekte at disse mennene startet med en oppriktig iver for Gud. Paulus ser tilbake på sine egne år som fariseer og på sine landsmenn som fortsatt var det, og han sier det rett ut, nesten med ømhet:

Romerne 10:2, NB2026 · For jeg gir dem det vitnesbyrd at de har nidkjærhet for Gud, men ikke med rett kunnskap.

En *iver for Gud*. Ekte ild, ekte hengivenhet. Paulus beskriver sitt tidligere liv som «brennende ivrig for mine fedres overleveringer» (Gal 1:14). Motoren var altså ordet i begynnelsen. De elsket loven; de viet livene sine til den.

Men legg merke til hva ordet begynte å gi dem så snart de ble anerkjent som voktere av det. Det ga dem hedersplassene, hilsenene på torget og titlene folk elsket (vi har allerede sett hvordan de nøt dette). Det ga dem status, trygghet og, helt åpenbart, penger. Lukas drar til side teppet med én eneste, knusende setning:

Lukas 16:14, NB2026 · Men alt dette hørte også fariseerne, som var pengeskjære, og de hånte ham.

Pengeskjære. De som vokter den hellige loven, var glade i penger – og da Herren lærte at ingen kan tjene både Gud og mammon, omvendte de seg ikke; de hånte ham. Grådigheten deres hadde fått tenner. Herren anklaget dem for å ete enkene ut av huset mens de skjulte seg bak lange bønner:

Matteus 23:14, NB2026 · Ve dere, skriftlærde og fariseere, dere hyklere! For dere eter opp enkenes hus og ber lange bønner for syns skyld. Derfor skal dere få en desto strengere dom.

Den lange bønningen var dekket; enkens hus var gevinsten. Han fortalte dem sannheten om innsiden av de pussede begerne deres: «innvendig er de fulle av griskhet og umåtehold» (Matt 23:25). Ordet hadde blitt en handelsvare.

Og dypere enn pengene lå hungeren etter ære fra mennesker. Dette var deres virkelige lønn, mer enn gull. Da hans egne undergjerninger nesten hadde overbevist rådsherrene, forteller Johannes oss hva som holdt dem tilbake:

Johannes 12:42-43, NB2026 · Likevel var det mange, selv blant rådsherrene, som trodde på ham, men på grunn av fariseerne bekjente de det ikke, for at de ikke skulle bli utstøtt av synagogen. For de elsket menneskenes ære mer enn Guds ære.

Der har vi rekkefølgen, nøyaktig og endelig. *De elsket æren fra mennesker høyere enn æren fra Gud.* Herren hadde allerede avslørt at dette var selve grunnen til at de ikke kunne tro:

Johannes 5:44, NB2026 · Hvordan kan dere tro, dere som tar imot ære fra hverandre, og den æren som er fra den eneste Gud, søker dere ikke?

Så hva var det – ordet eller pengene? Det var ordet *først*, og deretter pengene, statusen og applausen som forvaltningen av ordet ga dem. Gaven fra Guds lov ble et middel til å oppnå ære fra mennesker, og kjærligheten til middelet kvalte sakte kjærligheten til Giveren. De sluttet aldri å håndtere hellige ting. De sluttet bare å gjøre det for Guds skyld.

Dette reiser et spørsmål mer fryktinngytende enn noe vi har stilt før. Hvis et menneske holder fast ved formen for gudsdyrkelse, men lever for penger og ære fra mennesker – så er spørsmålet, uansett hva leppene bekjenner: *hvem er egentlig hans Gud?*

Kapittel 9

Hvem er deres gud?

Alle mennesker har en gud – noe de i virkeligheten tjener, en herre de til slutt ikke kan si nei til. Fariseerne var ikke i tvil om hva de ville svare på dette. Deres Gud var Herren, Abrahams, Isaks og Jakobs Gud. De så på seg selv som hans voktere, hans lærere, hans utskilte. De sa det rett til Herren:

Johannes 8:41, NB2026 · «Dere gjør deres fars gjerninger.» Da sa de til ham:
«Vi er ikke født i hor; vi har én far, Gud.»

Dette var påstanden: *Vi har én far, og det er Gud.* Men Jesus lot ikke påstanden stå uimotsagt. Hvem en mann egentlig har som far, viser seg gjennom gjerningene hans, og Herren pekte direkte på dette:

Johannes 8:42-44, NB2026 · Da sa Jesus til dem: Var Gud deres far, da hadde dere elsket meg. For jeg er gått ut fra Gud og er kommet hit. For jeg er heller ikke kommet av meg selv, men han har sendt meg. Hvorfor forstår dere ikke min tale? Fordi dere ikke kan høre mitt ord. Dere er av deres far djevelen, og dere vil gjøre deres fars lyster. Han var en manndraper fra begynnelsen og står ikke i sannheten, for det er ikke sannhet i ham. Når han taler løgn, taler han av sitt eget, for han er en løgner og løgnens far.

Dette er noe av det mest skremmende som noen gang er sagt til religiøse mennesker. Ordene ble ikke rettet mot hedninger eller prostituerte, men mot de mest lovlydige tilbederne i Israel. *Dere har djevelen til far.* Legg merke til logikken i Jesu ord; det er ikke grusomhet, men avsløring: Djevelen er en morder og en løgner – og disse mennene la allerede planer om å drepe ham (vers 40, «dere prøver å drepe meg») og satte seg opp mot sannheten. Gjennom gjerningene sine, ikke ordene, ble deres sanne opphav avslørt. De bekjente Gud med munnen, men utførte djevelens lyster med hendene.

Hvordan kan en slik forvandling skje med fromme menn? Fordi en manns virkelige gud ikke er den han kaller ved navn, men den han tjener. Fariseerne tjente tre avguder forkledd som tilbedelse. Den første var *mammon*. Herren hadde sagt at ingen tjener kan tjene to herrer –

Lukas 16:13, NB2026 · Ingen tjener kan tjene to herrer. For enten vil han hate den ene og elske den andre, eller holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene Gud og Mammon.

– og verset rett etter forteller at «fariseerne, som var glade i penger, hørte det og hånte ham» (Luk 16:14). De hadde valgt mammon og ville ikke høre på noe annet. Den andre avguden var *æren fra mennesker*, «som de elsket høyere enn æren fra Gud» (Joh 12:43; 5:44). Den tredje, og dypeste, var *selvet* – deres egen rettferdighet, som de satte opp som noe som skulle beundres og forsvares:

Lukas 16:15, NB2026 · Og han sa til dem: «Dere er de som rettferdiggjør dere selv for menneskene, men Gud kjenner hjertene deres. For det som er høyt blant mennesker, er en vederstyggelighet for Gud.»

En gud for penger, en gud for rykte, en gud for selvet – og Jesaja hadde for lenge siden beskrevet hvilken type gud slike menn faktisk tilber: ikke den levende Gud, men en gud skapt i bildet av menneskelige regler, der «frykten de har for meg, er menneskebud de har lært» (Jes 29:13). De hadde skåret ut en gud de kunne kontrollere, en gud som krevde rene beger og brede bønneremmer, men aldri hjertet.

Dette er grunnen til at spørsmålet *hvem er deres Gud?* betyr så mye. Et menneske faller ikke inn i djevelens familie ved å fornekte religion. Man faller inn i den ved å opprettholde den religiøse formen mens man tjener penger, rykte og seg selv – og slik, uten noen gang å forlate synagogen, ender man opp med å gjøre løgnerens og morderens gjerninger. Det er nettopp denne stien vi nå må følge steg for steg: ikke det plutselige frafallet hos en spotter, men den langsomme, respektable avsporingen hos den fromme. Hvordan kunne menn som begynte med iver for Gud, gå så langt vill?

Kapittel 10

Hvordan de kom på avveier

Ingen blir fariseer over natten. Det vi beskriver her, er ikke et sprang, men en glidning – langsom, respektabel og hele tiden ledsaget av overbevisningen om at man gjør det rette. Det er nettopp det som gjør den så farlig. Et skandaløst fall skremmer et menneske tilbake til Gud, men en langsom glidning skremmer ingen, for det føles aldri som om man faller.

Drivkraften bak hele denne prosessen var én ting: en egen rettferdighet. Herren tegnet portrettet med én linje da han fortalte denne lignelsen:

Lukas 18:9, NB2026 · Han sa også denne lignelsen til noen som stolte på seg selv, at de var rettferdige, og som foraktet de andre.

Her ligger kimen til alt. *At de stolte på at de selv var rettferdige* – og den uunngåelige andre halvdelen: *å se ned på andre*. En rettferdighet du bygger selv, må forsvares, sammenlignes og rangeres. I det øyeblikket du måler din egen status ut fra avstanden mellom deg og andre mennesker, har forakten allerede kommet inn i blodet. Paulus, som hadde gått hele veien, setter fingeren nøyaktig på den skjebnesvangre mekanismen:

Romerne 10:3, NB2026 · For da de ikke kjente Guds rettferdighet og søkte å opprette sin egen rettferdighet, underordnet de seg ikke Guds rettferdighet.

Prøver å grunnlegge sin egen. Det er et livsverk som aldri kan ta slutt, for det blir aldri ferdig. Det må stadig legges til, finpusses og gjerdes inn. Slik beveget glidningen seg i etapper, der hver enkelt virket fornuftig.

For det første la de sine egne tradisjoner til ordet som et beskyttende gjerde – og lærte deretter bort gjerdet som om det var selve ordet:

Markus 7:7, NB2026 · Men forgjeves dyrker de meg, idet de lærer læresetninger som er menneskebud.

Menneskebud forkynt som lære. Gjerdet hadde blitt opphøyd til Skrift. For det andre, etter hvert som de ytre reglene ble flere, ble hjertet i stillhet liggende igjen – akkurat slik Jesaja hadde forutsett: leppene nær, mens hjertet trakk seg langt unna (Jes 29:13). For det

tredje virket forfallet i det skjulte, slik surdeig virker i en deig – og Herren valgte nettopp det bildet for å advare disiplene sine:

Lukas 12:1, NB2026 · Da folkemengden i mellomtiden hadde samlet seg i titusentall, så de trakk på hverandre, begynte han å si til disiplene sine: «Ta dere først og fremst i vare for fariseernes surdeig, som er hyckleri.»

Surdeig er det perfekte bildet på hvordan de kom på avveier: litt av den, skjult og lydløs, sprer seg helt til den har forandret hele deigen. Ingen bestemte seg for å bli hykler. Surdeigen gjorde bare jobben sin, år etter år, mens utsiden av begeret ble holdt stadig blankere. For det fjerde og siste førte glidningen til blindhet – og blinde som blir satt til å være veiledere, kan bare lede andre ut i den samme grøften:

Matteus 15:13-14, NB2026 · Men han svarte og sa: Enhver plante som min himmelske Far ikke har plantet, skal rykkes opp med rot. La dem være! De er blinde veiledere for blinde. Men hvis en blind leder en blind, faller begge i grøften.

Slik kom de på avveier: ikke ved å forlate religionen, men ved å perfektionere feil type religion – ved å bygge sin egen rettferdighet, gjerde den inn med menneskelige regler, miste hjertet bak gjerdet og bli blinde uten noen gang å merke at lyset hadde sluknet. Et menneske som har kommet så langt, vil gjøre noe som er nesten umulig å tro. Stilt overfor Guds umiskjennelige kraft kaller han det djevelens kraft.

Kapittel 11

Hva de gjorde med Åndens gaver

Her når vi frem til den mørkeste gjerningen av alle. Vi må trå varsomt, for den viser oss hvor langt de hadde drevet av sted. Spørsmålet er enkelt: Hva gjorde fariseerne da Guds Ånd arbeidet åpenlyst rett foran øynene deres?

De kalte det djevelens verk.

En mann ble ført til Jesus – besatt, blind og stum, fanget i et tredobbelt fengsel – og Herren satte ham fullstendig fri. Folkemengden gispet og begynte å lure på om dette kunne være den lovede Davids sønn. Svaret fra de utskilte var dette:

Matteus 12:22-24, NB2026 · Da ble det ført til ham en demonbesatt som var blind og stum, og han helbredet ham, slik at den blinde og stumme både talte og så. Og alle folkeskarene var ute av seg av forundring og sa: «Kan dette være Davids sønn?» Men da fariseerne hørte det, sa de: «Denne driver ikke ut demonene uten ved Beelsebul, demonenes fyrste.»

Legg merke til hva som skjedde. De benektet ikke miraklet – det kunne de ikke; mannen sto jo der, seende og talende. De tålte ikke hva miraklet betydde, så de tilskrev det helvete. Guds ubestridelige godhet stemplet de som Satans verk. Herren svarte med å peke nøyaktig på hvis kraft de nettopp hadde spottet:

Matteus 12:28, NB2026 · Men er det ved Guds Ånd jeg driver ut demonene, da er Guds rike kommet til dere.

Det var Guds Ånd. Å se Den hellige ånds verk rett i hvitøyet og kalle det djevelens verk er ikke bare én synd blant mange; det er synden som låser døren fra innsiden. Herren sa det med de alvorligste ordene han noensinne brukte:

Matteus 12:31-32, NB2026 · Derfor sier jeg dere: All synd og bespottelse skal tilgis menneskene, men bespottelsen mot Ånden skal ikke tilgis menneskene. Og den som taler et ord mot Menneskesønnen, skal få det tilgitt; men den som taler mot Den Hellige Ånd, skal ikke få det tilgitt, verken i denne verden eller i den kommende.

Dette var hva fariseeren til slutt gjorde med Åndens gaver: Han så Ånden helbrede, og han sa *Beelsebul*. Det var den naturlige endestasjonen for deres lange avsporing. Et menneske som har brukt livet på å forsvare sin egen rettferdighet, kan ikke ønske velkommen en kraft som avslører den. Og en kraft man ikke kan ønske velkommen, må man bortforklare – og den eneste forklaringen som gjenstår når miraklet er ubestridelig, er å kalle Gud for djevelen. Stefanus, som døde under deres steiner, oppsummerte hele historien i én setning:

Apostelgjerningene 7:51, NB2026 · Dere stivnakkede og uomskårne på hjerte og ører! Dere står alltid Den Hellige Ånd imot; som deres fedre, slik også dere.

Dere står alltid Den hellige ånd imot. Dette var ikke bare en dårlig dag i Galilea. Det var den fastlåste holdningen hos et hjerte som hadde valgt sin egen rettferdighet fremfor Guds, og som derfor ville kjempe mot Guds Ånd til døden – selv ved å tilskrive hans gjerninger til Satan. Dette tvinger frem spørsmålet som har bygget seg opp gjennom hvert kapittel: Hvis miraklene var ekte, og de visste det, hvorfor ville ikke slike menn bare bøye seg og tro?

Kapittel 12

Hvorfor de forkastet ham — enda de så miraklene

La oss legge bort en bekvem løgn vi forteller oss selv: at hvis vi bare hadde *sett* miraklene, ville vi trodd. Fariseerne så dem. De så flere av dem, og på kloss hold, enn noen andre som levde. Likevel trodde de ikke. Vantroen deres skyldtes ikke mangel på bevis, og det er det mest nøkterne faktum i hele deres historie.

De benektet aldri miraklene. Nikodemus, en fariseer, uttrykte det for dem alle da han kom om natten: «vi vet at du er en lærer kommet fra Gud, for ingen kan gjøre de tegnene du gjør, uten at Gud er med ham» (Joh 3:2). *Vi vet*. Selv da de var samlet i Rådet for å legge planer mot ham, innrømmet de fakta:

Johannes 11:47-48, NB2026 · Da kalte overprestene og fariseerne sammen Rådet og sa: «Hva gjør vi? For dette mennesket gjør mange tegn.» Hvis vi lar ham holde på slik, vil alle tro på ham, og romerne vil komme og ta både stedet vårt og folket vårt.

Les dette, så har du svaret på hele spørsmålet. *Denne mannen gjør mange tegn* – det innrømmet de. Og i samme åndedrag: *romerne vil komme og ta fra oss stedet vårt*. De avviste ham ikke fordi gjerningene var tvilsomme, men fordi de var en trussel. Tro ville koste dem plassen deres – makten, posisjonen, nasjonen, anseelsen. De veide Guds Sønn opp mot setet i Moses' stol, og de beholdt stolen. Johannes slår fast det nakne faktum, og deretter det dypere:

Johannes 12:37-40, NB2026 · Men enda han hadde gjort så mange tegn foran dem, trodde de ikke på ham. For at profeten Jesajas ord skulle oppfylles, som han sa: «Herre, hvem trodde vårt budskap, og for hvem ble Herrens arm åpenbart?» Derfor kunne de ikke tro, for Jesaja sa igjen: Han har blindet deres øyne og forherdet deres hjerte, for at de ikke skal se med øynene og forstå med hjertet og vende om, så jeg kan lege dem.

De kunne ikke tro. Men legg merke til hvorfor denne manglende evnen rammet dem: det var dommen som faller over en vilje som lenge har sagt *jeg vil ikke*. De hadde «elsket æren fra mennesker høyere enn æren fra Gud» (Joh 12:43); de hadde «elsket mørket

høyere enn lyset, fordi gjerningene deres var onde» (Joh 3:19); de hadde avvist lyset så ofte at øynene som ikke ville se, til slutt ble ute av stand til å se. Og under alt dette lå et motiv styggere enn frykt, som selv en hedensk dommer kunne lese i ansiktene deres. Da de utleverte Jesus til Pilatus, så Pilatus rett gjennom dem:

Matteus 27:18, NB2026 · For han visste at det var av misunnelse de hadde overgitt ham.

Misunnelse – det greske phthonos φθόνος^{G5355}, ikke zēlos ζήλος^{G2205}, iveren som kan brenne for det gode, men dens ondsinnede skygge: den gretne motviljen mot en godhet man ikke selv kan dele. Av alle motiver evangeliene kunne ha nevnt for utleveringen av Jesus, er dette det Matteus og Markus begge fester seg ved. Den godheten de ikke kunne frembringe, og ikke kunne benekte, kunne de ikke utstå. Dermed havnet de i den merkelige, forferdelige tilstanden Herren beskrev for dem etter at han åpnet øynene på den blindfødte – den ene sykdommen som ikke kan helbredes, fordi pasienten insisterer på at han er frisk:

Johannes 9:41, NB2026 · Jesus sa til dem: «Var dere blinde, hadde dere ingen synd. Men nå sier dere: ‘Vi ser.’ Derfor forblir deres synd.»

Der har du grunnen til at de avviste ham til tross for at de så miraklene. Det handlet aldri om bevisene. Det handlet om viljen – en vilje som elsket sin plass, sin ære og sin egen rettferdighet for høyt til å bøye seg; en vilje så innstilt mot lyset at selve påstanden om å se, *vi ser*, ble beviset på blindheten. Stolthet mangler ikke grunner til vantro. Stolthet kan rett og slett ikke knele. Og en slik vilje, trengt opp i et hjørne av en godhet den ikke kan tåle, trekker seg ikke tilbake. Den går til angrep.

Kapittel 13

Hvordan de angrep de trofaste og Herren

Husk den andre siden ved navnet deres. Roten *parash* betyr å *skille* – men den betyr også å *hugge som en huggorm*. I måten de behandlet Herren og alle som fulgte ham på, kom den andre betydningen for fullt ut av hylsteret. De som hadde skilt seg ut, ble de huggende slangene, og hugget kom i flere omganger, hver gang hardere enn den forrige.

Det begynte med *spørsmål* – ikke ærlige spørsmål, men feller. De kom med smiger på leppene og en snare i hendene:

Matteus 22:15-18, NB2026 · Da gikk fariseerne bort og holdt råd om hvordan de kunne fange ham i ord. Og de sendte sine disipler til ham sammen med herodianerne og sa: «Mester, vi vet at du er sannferdig og lærer Guds vei i sannhet, og du bryr deg ikke om noen, for du gjør ikke forskjell på folk.» Si oss da: Hva mener du? Er det tillatt å gi keiseren skatt, eller ikke? Men da Jesus merket ondskapen deres, sa han: «Hvorfor setter dere meg på prøve, hyklere?»

Da spørsmålene ikke førte frem, gikk de over til *sverting*. De undergrov miraklene de ikke kunne benekte – «ved Beelsebul», har vi hørt dem si; «Denne mannen er ikke fra Gud» (Joh 9:16), slo de fast om mannen som var født blind. Deretter tok de i bruk *ugudelige allianser*. Fariseerne foraktet de verdslige herodianerne, men for å ødelegge Jesus slo de seg sammen selv med dem:

Markus 3:6, NB2026 · Og fariseerne gikk ut og holdt straks råd med herodianerne mot ham, om hvordan de kunne rydde ham av veien.

Neste steg var *isolering* – synagogens våpen. De kunne ennå ikke nå Jesus, så de slo til mot mannen han hadde helbredet, forhørte ham, hånte ham og kastet ham ut for den forbrytelsen det var å fortelle sannheten om sine egne øyne:

Johannes 9:34, NB2026 · De svarte og sa til ham: «Du er helt og holdent født i synd, og du vil lære oss?» Og de kastet ham ut.

Og ved veis ende lå *drap*. All spørningen, svertingen og intrigene hadde hele tiden beveget seg mot ett fast mål:

Johannes 11:53, NB2026 · Fra den dagen av la de derfor planer om å drepe ham.

Ikke engang det var slutten på hugget, for det de gjorde mot Hyrden, ville de gjøre mot sauene. Den mest ivrige fariseeren i sin generasjon forteller oss, med egne ord, hvordan han jaktet på Jesu etterfølgere – og husk, dette ble gjort som en religiøs plikt:

Apostelgjerningene 26:9-11, NB2026 · Jeg trodde sannelig hos meg selv at jeg burde gjøre mye imot Jesu nasareerens navn. Dette gjorde jeg også i Jerusaleem. Etter at jeg hadde fått fullmakt fra overprestene, sperret jeg mange av de hellige inne i fengsler, og når de ble henrettet, ga jeg min stemme til det. Og i alle synagogene tvang jeg dem ofte ved straff til å spotte, og overmåte rasende på dem forfulgte jeg dem helt til de utenlandske byer.

Fengsling, stemmegivning for henrettelser, å dra troende fra by til by – «i mitt vanvittige raseri» av iver. Det siste uttrykket er ett enkelt, voldsomt gresk ord, *emmainomai ἐμμαίνομαι*^{G1693}, som ikke forekommer noe annet sted i Det nye testamente – å *rase*, å *være rasende*. Paulus valgte et ord for ren vanvidd for å beskrive sine egne år som fariseer: han ikke bare motarbeidet de troende, han raste mot dem. Dette er huggormens fulle gift: mennesker så sikre på sin egen rettferdighet at de kunne myrde de rettferdige og kalle det å tjene Gud. Den skillende roten hadde fullført sitt mørke verk; ordets voktere var blitt mordere av Ordet og av alle som elsket ham.

Og nå er vi klare til å løfte masken og si rett ut det hele historien har ledet frem til: hvem disse mennene, bak alle kapper og bønner, egentlig var.

Kapittel 14

Masken: hvem de var i virkeligheten

Vi kommer nå til ordet Herren brukte om dem oftere enn noe annet, og til gapet det beskriver. Han kalte dem *hyklere* — det greske hypokritēs ὑποκριτής^{GS273}, som i dagligtale betydde *en skuespiller*, mannen på scenen som snakker bak en maske og bærer et ansikt som ikke er hans eget. Dette er hovednøkkelen til å forstå fariseeren. Han er en mann som har skilt seg ut for å spille en hellig rolle for et menneskelig publikum, mens hjertet bak masken er et helt annet sted. Alt i denne boken har handlet om hvordan gapet mellom rollen han spilte og mennesket han faktisk var, stadig ble større.

Herren rev masken av dem med bilder ingen kunne glemme:

Matteus 23:27-28, NB2026 · Ve dere, skriftlærde og fariseere, dere hyklere!

For dere ligner hvitkalkede graver, som utvendig ser vakre ut, men innvendig er fulle av dødningebein og all urenhet. Slik fremstår også dere utvendig som rettfærdige for menneskene, men innvendig er dere fulle av hykleri og lovløshet.

En hvitkalket grav – vakker og lys i solen, men full av død på innsiden. Det er virkeligheten masken skjulte. Han hadde sagt det samme om deres polerte religion like før: begeret var pusset på utsiden, «men innvendig er de fulle av griskhet og umåtehold» (Matt 23:25); og i Lukas kalte han dem, enda mer lavmælt, for «graver som ikke synes» (Luk 11:44), slik at folk går over dem uten å vite om forråtnelsen under føttene sine. *Rene i egne øyne, men ikke vasket* – Ordspråkene hadde beskrevet denne mannen for lenge siden, og her sto han.

Ingen steder er dette gapet tydeligere enn i bønn, hvor ingen mennesker kan se – bortsett fra at fariseeren hadde lært seg å spille en rolle selv der. Herren stilte to menn side om side i templet:

Lukas 18:10-14, NB2026 · To menn gikk opp til tempelet for å be. Den ene var en fariseer og den andre en tollere. Fariseeren sto for seg selv og ba slik: «Gud, jeg takker deg for at jeg ikke er som andre mennesker: røvere, urettferdige, ekteskapsbrytere, eller også som denne tolleren.» Jeg faster to ganger i uken, jeg gir tiende av alt jeg får inn. Og tolleren sto langt borte og ville ikke engang løfte øynene mot himmelen, men slo seg for brystet og sa: Gud, vær

meg synder nådig! Jeg sier dere: Denne gikk rettferdiggjort ned til sitt hus fremfor den andre. For hver den som opphøyer seg selv, skal ydmykes, men den som ydmyker seg selv, skal opphøyes.

Les fariseerens bønn igjen og legg merke til at den ikke er rettet til noen. Han «ba slik for seg selv». Ordene sier *Gud*, men talen er et speil; hver linje handler om hans egne fortjenester, og selv Gud blir bare invitert til å beundre ham. Han forakter mannen ved siden av seg – «denne tolleren» – akkurat slik lignelsen advarte om: han stolte på seg selv og foraktet andre. Og dommen snur opp ned på alt verden kunne se. Mannen som ikke hadde noe å vise til, som ikke engang ville løfte blikket, som bare slo seg for brystet og ba om nåde – *han* gikk hjem rettferdiggjort, mens den store religiøse mannen ikke gjorde det.

Dette var hvem de var i virkeligheten. Bak de brede bønneremmene, hedersplassene og de lange bønnene sto menn fulle av hykleri og urett, rene i egne øyne, men uvasket på innsiden. De var så innhyllet i sin egen rettferdighet at de ikke kunne gjøre det ene tolleren gjorde, og dermed bli frelst. Vi har sett hva de hevdet å være, og hva de faktisk var. Det gjenstår bare å spørre, nøkternt, hvor en slik vei til slutt må føre.

Kapittel 15

Hvor veien ender

Hvor ender denne veien? Vi vil helst ikke spørre, men Herren selv svarte, og han svarte fariseerne klarere og oftere enn noen andre. Han overlot ikke skjebnen deres til gjetninger.

Rett i ansiktet deres, etter alle ve-ropene, stilte han spørsmålet som bærer i seg sitt eget fryktelige svar:

Matteus 23:33, NB2026 · Slinger, ormeyngel! Hvordan kan dere unnslippe helvetes dom?

Ordet som her er oversatt med «helvete», er geenna — Gehenna, Hinnoms dal utenfor Jerusalem, den motbydelige kløften der byens søppel og kadavere ble brent, og ilden aldri sluknet helt. Herren brukte denne ulmende søppeldalen som selve bildet på de ugudeliges endelikt. *Hvordan skal dere unnslippe* den, spurte han de utskilte — mennene som var aller mest sikre på himmelen. Han hadde allerede sagt til dem at de overhodet ikke ville slippe inn i riket: «hvis ikke deres rettferdighet langt overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himmelriket» (Matt 5:20); og enda verre, ved å stenge døren for andre, stengte de den for seg selv: «dere går ikke inn selv, og dem som vil gå inn, hindrer dere» (Matt 23:13). Til de vantro lederne sa han det uten å bruke bilder:

Johannes 8:23-24, NB2026 · Og han sa til dem: «Dere er nedenfra, jeg er ovenfra; dere er av denne verden, jeg er ikke av denne verden.» Derfor sa jeg til dere at dere skal dø i deres synder; for dersom dere ikke tror at jeg er, skal dere dø i deres synder.

Dere skal dø i syndene deres; dit jeg går, kan dere ikke komme. Og for at ingen skal tro at dette bare er tordentale, må vi huske at Herren fortalte de pengekjære fariseerne en historie — han fortalte den rett etter at de hadde hånet ham for undervisningen hans om penger — om en rik mann som levde i luksus, og en tigger ved porten hans:

Lukas 16:22-26, NB2026 · Men det skjedde at den fattige døde, og han ble båret bort av englene til Abrahams fang. Også den rike døde og ble begravet. Og da han slo opp øynene i dødsriket, der han var i pine, ser han Abraham langt borte og Lasarus i hans fang. Og han ropte og sa: «Far Abraham, forbarm deg over meg og send Lasarus, så han kan dyppe fingertuppen sin i

vann og svale tungen min! For jeg pines i denne flammen.» Men Abraham sa: Barn, husk at du fikk ditt gode i din levetid, og Lasarus likeså det onde; men nå trøstes han her, og du pines. Og foruten alt dette er det festet et stort svelg mellom oss og dere, slik at de som vil gå herfra over til dere, ikke kan det, og heller ikke de derfra kan krysse over til oss.

En dyp kløft. På den ene siden de fornemste plassene og det fineste tøyet i dette livet; på den andre siden pine og en uutholdelig tørst; og ingen vei over, noensinne. Denne «dype kløften» er i seg selv et ord valgt med omhu — det greske chasma χάσμα^{G5490}, som ikke finnes noe annet sted i Det nye testamentet: det fastlåste, uoverstigelige gapet. Og her ser vi den fryktelige symmetrien — mennene som hadde bygget hele sin religion på *avstand*, ved å skille seg ut fra synderne de foraktet, ender til slutt opp med en avstand skapt av Gud selv, som ingen kan krysse. Herren avsluttet historien med en replikk rettet direkte mot menn som hadde Moses og profetene, og som snart skulle se en mann stå opp fra de døde, uten at de likevel ville omvende seg:

Lukas 16:31, NB2026 · Men han sa til ham: Hører de ikke på Moses og profetene, vil de heller ikke la seg overbevise selv om noen står opp fra de døde.

Dette er endestasjonen for den ubotferdige fariseeren: ikke i himmelen han var så sikker på, men kastet ut — mens andre, ifølge Herrens egen advarsel, strømmer til fra jordens ender for å ta plassen han tok for gitt:

Matteus 8:11-12, NB2026 · Men jeg sier dere at mange skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abraham og Isak og Jakob i himlenes rike. Men rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor; der skal det være gråt og tenners gnissel.

Det er den mest skremmende destinasjonen i Skriften, nettopp på grunn av hvem som går mot den — ikke den prostituerte eller tyven, men den fastende, tiendegivende, skrifttro og utskilte mannen.

Og likevel — hør dette før kapittelet er omme — Herren uttalte hver eneste av disse advarslene *til fariseere*. Han forkynte ikke dommen deres på avstand; han presset den på nettopp de mennene som var i fare, og en advarsel som blir presset på et levende menneske, er ikke en dom som allerede er fullbyrdet. Det er en nåde, en hånd som strekkes ut før kløften er fastlåst. Det betyr at veien, så fryktelig som slutten er, ennå ikke er stengt bak dem. En fariseer kan fremdeles snu. Og noen gjorde det, Gud være lovet.

Kapittel 16

Fariseeren som ble født på ny

Hvis historien hadde stoppet ved kanten av det dypet, ville dette vært verdens mest håpløse bok. Det ville betydd at den mest oppriktige religiøsitet fører sikrest til helvete. Men evangeliet ender ikke der. De samme sidene som forteller om fariseerens undergang, forteller også om fariseere som ble frelst – og de viser oss nøyaktig hvordan.

Tenk på Nikodemus. Han var «en mann blant fariseerne, en rådsherre hos jødene», og han kom til Jesus om natten, forsiktig og nølende, for å beskytte sitt eget rykte. Til denne fariseeren sa Herren ordene som peker ut den eneste utveien for enhver fariseer:

Johannes 3:3, NB2026 · Jesus svarte og sa til ham: «Sannelig, sannelig sier jeg deg: Uten at noen blir født på ny, kan han ikke se Guds rike.»

Ikke *reform*, ikke *prøv hardere*, ikke *legg til en regel til* – *født på ny*. En fariseer kan ikke polere seg inn i Guds rike; han må fødes på nytt ovenfra og få et nytt hjerte som han aldri kunne ha skapt selv. Og såkornet slo rot. Vi møter Nikodemus igjen i rådet, der han våger å spørre: «Dømmer loven vår noen før den har hørt ham og fått vite hva han har gjort?» (Joh 7:50-51); og helt til slutt finner vi den fryktsomme nattlige gjesten ute i dagslyset, der han åpenlyst krever kroppen til sin korsfestede Herre og begraver ham som en konge:

Johannes 19:39, NB2026 · Men også Nikodemus kom, han som første gang var kommet til Jesus om natten, og han hadde med seg en blanding av myrra og aloe, omkring hundre pund.

Hundre pund med krydder, ryktet hans ofret, frykten borte. Fariseeren var født på ny.

Og tenk på den største av dem alle. Saulus fra Tarsus var fariseernes fariseer – «når det gjelder loven, en fariseer ... uklanderlig etter lovens rettferdighet» (Fil 3:5-6), mannen som jaktet på kirken til døden. Da Kristus møtte ham, raste hele det ruvende byggverket av hans egen rettferdighet sammen på et øyeblikk, og han skrev selv dets gravskrift:

Filipperne 3:7-9, NB2026 · Men det som var en vinning for meg, det har jeg for Kristi skyld ansett som tap. Ja, sannelig, jeg akter også alt som tap på grunn av det overlegne ved kunnskapen om Kristus Jesus, min Herre. For hans skyld har jeg lidt tap på alt, og jeg akter det som skarn, for at jeg kan

vinne Kristus. og bli funnet i ham, uten å ha min egen rettferdighet, den av loven, men den ved tro på Kristus – rettferdigheten fra Gud på grunnlag av troen.

Der har du omvendelsen til en fariseer i ett hugg. Alt som hadde vært *vinning* – stam-tavlen, strengheten, det plettfriske livet, hele den selvbygde rettferdigheten – kastet han over på tapslisten og kalte det skrap – *møkk*, det greske skybalon σκούβαλον^{G4657}, avfallet man kaster til hundene, det kroppen skiller ut; han valgte det mest voldsomme ordet han kunne finne for rettferdigheten han en gang hadde satt så høyt – for at han i stedet kunne få en rettferdighet han aldri kunne fortjene: *ikke min egen, men den som er av Gud ved troen*. Dette var hva Herren mente da han sa at vår rettferdighet må «overgå de skriftlærdes og fariseernes» (Matt 5:20). Han mente ikke at vi må faste mer og gi mer i tiende enn dem. Han mente at vi trenger en rettferdighet av en helt annen art – ikke prestert, men mottatt, ikke vår, men Guds, gaven gitt til alle som tror; for «Kristus er lovens ende, så hver den som tror, blir rettferdig» (Rom 10:4).

Det kan skje. Gamaliel, en fariseer, formante Rådet til å være forsiktige, for at de ikke skulle «komme til å kjempe mot Gud selv» (Apg 5:39). Lukas bemerker rett ut at det var «noen av fariseerpartiet som hadde kommet til tro» (Apg 15:5). Døren som fariseeren lukket for andre, var aldri låst for ham selv. Han trengte bare å gjøre det han hadde brukt hele livet på å nekte: slutte å stole på seg selv, og stole på Ham han var skapt til å gjenkjenne, men hadde valgt å korsfeste.

Det etterlater ett spørsmål, og det handler ikke lenger om dem. Det handler om oss.

Kapittel 17

Den samme surdeigen i dag

Vi har sett på hva fariseerne gjorde, og hvordan de kom dit. Nå gjenstår det å svare – i én enkel setning – på spørsmålet hele denne boken har drevet mot: *hvorfor* gjorde fromme menn slike ting – og så spørre om det samme kan skje i dag.

Hvorfor, samlet i én linje, er dette: De begynte å elske det som hørte Gud til, mer enn Gud selv. Loven, statusen den ga dem, menneskers ros, tryggheten i deres egen rettferdighet – dette var gode gaver, og de lot gavene fortrenge Giveren. Paulus navngir roten til ethvert slikt fall: «da de kjente Gud, æret de ham ikke som Gud og takket ham ikke, men ble tomme i sine tanker, og deres uforstandige hjerte ble formørket» (Rom 1:21). Der har vi hele mekanismen i miniatyr. Kunnskap om Gud som ikke bøyer seg og takker, forblir ikke nøytral; den surner. Det utakknemlige hjertet, hvor rettroende det enn er, blir langsomt formørket – helt til det kan stå foran Guds Sønn og kalle ham Beelsebul. Fariseisme er ikke synden å vite for lite om Gud. Det er synden å vite mye og tilbe seg selv.

Og den synden døde ikke med sekten. Herren advarte om at surdeigen skulle *spre seg* (Luk 12:1), og apostlene så den stige opp igjen inne i den unge menigheten. Paulus måtte konfrontere voksne troende som, etter å ha begynt i Ånden, var i ferd med å gli tilbake til en rettferdighet av regler:

Galaterne 3:1-3, NB2026 · Å uforstandige galatere! Hvem har forhekset dere til ikke å lyde sannheten, dere som har fått Jesus Kristus malt for øynene som korsfestet blant dere? Bare dette vil jeg få vite av dere: Fikk dere Ånden ved lovgjerninger eller ved troens forkynnelse? Er dere så uforstandige? Dere som begynte i Ånden, vil dere nå fullende i kjødet?

Samme surdeig. Og Paulus sa til Timoteus at den skulle prege de siste dager – ikke åpen ugudelighet, men en hul religion, fariseerens eksakte sykdom i en kristen frakk:

2 Timoteus 3:5, NB2026 · De har skinn av gudsfrykt, men fornektet dens kraft. Vend deg bort fra disse.

En *ytre* gudsfrykt – utsiden av begeret skinnende polert, kraften inni fornektet. Ordet er treffende: morphōsis $\mu\omicron\rho\phi\omega\sigma\iota\varsigma$ ^{G3446}, en kontur, et skinn, en form uten noe inni. Paulus bruker det bare to ganger i alle brevene sine, og den andre gangen henger han

det på fariseeren selv, den som hadde «selve formen for kunnskap og sannhet i loven» (Rom 2:20). Samme hule kontur i begge – fariseerens form for kunnskap, de siste dagers ytre gudsfrykt – og her hos Timoteus settes den direkte opp mot den *kraften* den har lært seg å leve uten. Titus hørte den samme anklagen: «De sier at de kjenner Gud, men de fornekte ham med gjerningene sine» (Tit 1:16). Og den oppstandne Kristus sa det til en hel menighet, menigheten i Laodikea, med ord som kunne vært rettet til enhver fariseer i tempelet:

Åpenbaringen 3:17, NB2026 · Fordi du sier: «Jeg er rik og har overflod og trenger ingenting», og du vet ikke at du er den elendige og den ynkelige, og fattig og blind og naken.

Rike i egne øyne, og nakne for Gud – den samme blindheten, bare flyttet fra synagogen til helligdommen.

Så hvordan ser surdeigen ut i en menighet i dag? Den ser ut som tilbedelse rettet mot å bli sett, gaver som vil bli lagt merke til, bønn som spilles for rommet. Den ser ut som å elske menneskers ros mer enn Guds ros (Joh 5:44), og en leder som ikke tåler å miste plattformen sin. Den ser ut som en menneskelig tradisjon – en stil, en fastlagt liturgi, en kalender med faste tekster, et gjerde Bibelen aldri bygde – æret som om den var Guds ord, mens ordets levende røst og Åndens frihet stillferdig skyves ut. Den ser ut som en tro som gis videre ved fødsel og ritual, tildelt et spedbarn og forutsatt siden, heller enn bekjent av et hjerte som selv har møtt Gud. Den ser ut som en stille redigering av Skriften – å beholde versene som trøster tidsånden og legge bort dem som irttesetter den, gjøre det som er rett i egne øyne mens det klare påbudet settes til side. Den ser ut som nåde som går til feil folk – avhengige og utenforstående – og som vekker knurring i stedet for glede. Den ser ut som å måle sin status etter avstanden mellom seg selv og andre kristne, og takke Gud for at en ikke er som dem. Og på sitt mørkeste ser den ut som en religion som bevarer gudsfryktens form, men ikke lenger forventer dens kraft – som møter Åndens verk, når det kommer, med mistenksomhet og hån, fordi det ikke kom gjennom vår port.

Herrens mest skremmende ord ble ikke talt til de irreligiøse, men til de travle og rettroende:

Matteus 7:22-23, NB2026 · Mange skal si til meg på den dagen: «Herre, Herre! Har vi ikke profetert ved ditt navn, og drevet ut demoner ved ditt navn, og gjort mange kraftgjerninger ved ditt navn?» Og da skal jeg erklære for dem: «Jeg har aldri kjent dere. Gå bort fra meg, dere som gjør urett!»

Profeti, utdrivelser, mektige gjerninger – og *jeg har aldri kjent dere*. Det er mulig å gjøre mye i Kristi navn og aldri ha kjent ham. Det er fariseeren i en kristen tidsalder, og han er langt vanskeligere å se, fordi han bærer en bibel og synger sangene.

Derfor kan ikke boken slutte som historie. Surdeigen ligger ikke trygt bak oss i en død sekt; den er den stadige fristelsen for enhver menighet og enhver troende som tar Gud på alvor – vår like mye som deres. Derfor må det siste ordet ikke handle om dem i det hele tatt. Det må være et speil.

Kapittel 18

Fariseeren i speilet

Vi har brukt hele denne boken på trygg avstand, mens vi har studert en sekt som døde for lenge siden. Den avstanden er den siste illusjonen vi må gi slipp på. Herren advarte ikke disiplene sine mot fariseerne som et historisk anliggende. Han advarte dem mot en smitte:

Lukas 12:1, NB2026 · Da folkemengden i mellomtiden hadde samlet seg i titusentall, så de tråkket på hverandre, begynte han å si til disiplene sine: «Ta dere først og fremst i vare for fariseernes surdeig, som er hykleri.»

Ta dere i vare. Han sa det til sine egne etterfølgere, de som sto ham nærmest – ikke *ta dere i vare for de menneskene der borte*, men *ta dere i vare, så ikke dette får virke i dere*. For surdeigen er ikke en sekt fra det første århundre; den er en permanent mulighet i ethvert hjerte som tar Gud på alvor. Fariseeren er til syvende og sist ikke en mann i en kappe. Han er det religiøse selvet i oss alle – den delen som heller vil bli beundret enn tilgitt, som holder reglene og mister kjærligheten, som takker Gud for at han ikke er som andre mennesker, som polerer utsiden av begeret, men aldri ser hva som er inni. Vi har ikke lest om fremmede. Vi har holdt opp et speil.

Gå gjennom hele portrettet på nytt og spør deg selv, ærlig. Skiller jeg meg ut for Guds skyld, eller bare bort fra mennesker jeg forakter? Elsker jeg ordet, eller elsker jeg statusen og rosen det gir meg? Har jeg bygget opp en egen rettferdighet som jeg må forsvare? Når nåden løper til feil folk, gleder jeg meg, eller murrer jeg? Har jeg en religion som er skuret ren på utsiden, mens noe på innsiden forblir uvasket? Spørsmålene svir – og husk, *parash*, selve roten til hele saken, betyr *å hugge* like mye som *å skille*. Bedre hugget nå, i speilet, enn ved kløften.

Og veien ut er ikke en bedre prestasjon. Det er den ene tingen fariseeren i tempelet ikke kunne få seg til å gjøre, og den ene tingen den knuste mannen ved siden av ham gjorde. Sett de to bønnene ved siden av hverandre en siste gang. Den ene mannen ramset opp sine fortjenester for seg selv og gikk hjem uten å være rettferdiggjort. Den andre kunne ikke løfte blikket, slo seg for brystet og sa sju ord:

Lukas 18:13, NB2026 · Og tolleren sto langt borte og ville ikke engang løfte øynene mot himmelen, men slo seg for brystet og sa: Gud, vær meg synde nådig!

Det er hele utgangen fra fariseismen, og det finnes ingen annen. Ikke *Gud, jeg takker deg for at jeg ikke er som andre mennesker*, men *Gud, vær meg synde nådig*. Tomme hender. En erkjent nød. En rettferdighet man ber om, ikke skryter av. Mannen som ber slik, går hjem rettferdiggjort, mens den store religiøse mannen ikke gjør det. Og det ligger et under foldet inn i ropet hans som fariseeren ved siden av ham aldri så: *vær nådig* er det greske hilaskomai ἱλάσκομαι^{G2433}, soningens verb – samme rot som hilastērion ἱλαστήριον^{G2435}, *nådestolen*, det blodstenkte lokket på paktens ark der Gud møtte sitt folk og synd ble dekket – det samme ordet som Paulus løfter opp til Golgata, hvor Gud «stilte fram» sin Sønn «for at han ved sitt blod skulle være en soning, for dem som tror» (Rom 3:25). Den knuste tolleren ba ikke bare om å slippe unna; han ba Gud om å være hans nådestol, om å møte ham på stedet for det sonende blodet. Han forsto tempelet bedre enn templets egen vokter – for fariseeren stolte på alteret av sin egen fortjeneste, mens tolleren kastet seg på Guds nådestol.

Og her, til slutt, blir ordet vi startet med forløst. Fariseeren tok et hellig kall – *skill dere ut* – og ødela det ved å skille seg ut i stolthet fra syndere og til slutt fra Gud. Men kallet til å skille seg ut var aldri feil; det var bare rettet feil vei. Hør det en gang til i sin sanne retning, med løftet fariseeren aldri hørte fordi han ikke ville bøye seg i nød:

2 Korinterbrev 6:17-18, NB2026 · Derfor: Gå ut fra deres midte og skill dere fra dem, sier Herren, og rør ikke ved noe urent; så vil jeg ta imot dere. Og jeg skal være en far for dere, og dere skal være mine sønner og døtre, sier Herren, den Allmektige.

Skill dere ut... og jeg vil være en Far for dere. Der er den adskillelsen Gud alltid ønsket seg – ikke en mur et menneske bygger for å holde andre ute og føle seg hellig, men en utgang til Gud som kommer ut for å møte ham, tar imot ham og er en Far for ham. Fariseeren skilte seg ut og fant en kløft. Guds barn er skilt ut til en Far. Hele forskjellen mellom dem er tollerens bønn – og det er aldri for sent, for noen av oss, å be den.

Hvordan dette ble laget

Dette er forfatterens eget verk. Det ble satt sammen med [junifye](#) og en KI-assistent, og henter sine skriftsteder og originalspråklige studier (gresk, hebraisk og kryssreferanser) fra [Darash](#) (hebraisk דַּרַּשׁ, «å søke, granske, studere» — verbet bak *midrasj*), et verktøy og oppslagsverk for Bibelen på grunnspråkene.

Begge er **MCP**-verktøy som kan brukes fra Claude Desktop eller enhver KI-assistent. Studer Ordet på grunnspråkene med Darash, les Skriften i **Bibleread**, og bla i [det offentlige biblioteket](#).

Fri til personlig og menighetsbruk — ikke for salg. © forfatteren; kommersielle rettigheter forbeholdt Publifys AS.

En gave til støtte — [Stripe](#) eller **Vipps 909 24 934**

Skann for å lese denne boken på nett